



Antikk n

Antikviteter

Av Gro A. Grorud

Lofet Antikviteter



Interessen er økende for gammel mekanikk som spiller musikk. Gamle fonografer, grammofofoner og ikke minst jukebokser omsettes for stadig høyere priser. En auksjon hos Christie's i London kommende uke vil bli et barometer for europeiske samlere.

Edison spiller opp

Historien starter i 1877 med Thomas Edison, glødelampens far, og hans primitive fonograf. Det var et enkelt apparat: en sylinder dekket med tinnfolie som beveges med en sveiv, og en hørelur. Edison kalte sin nye oppfinnelse en fonograf (gresk: skrevet lyd). Etter en demonstrasjon av maskinen, skrev avisene begeistret:

«Maskinen satte seg i bevegelse og spurte hvordan vi hadde det, snakket litt og sa til slutt: god natt». Oppfinnelsen gjorde stort inntrykk og Edison ble en folkehelt.

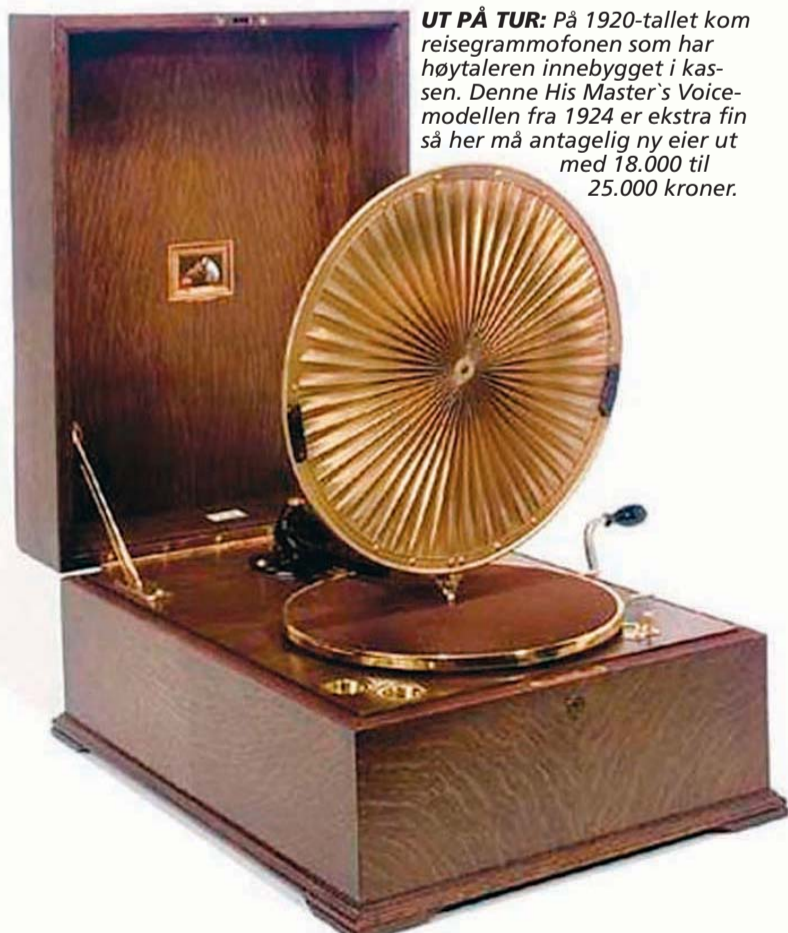
Nipper og His Master's Voice

Den engelske kunstneren Francis Barraud malte dette bildet i 1899. Det var Francis bror Mark som eide hunden Nipper, men da Mark døde overtok Francis hunden pluss noen fonografiske voksruller med brorens stemme. Francis så hvor lydhør Nipper var til sin herres stemme, og festet det til lerretet.

Han ønsket å delta på en utstilling med bildet – men ble refuset. Barraud solgte det så til Emile Berliners grammofonselskap for 100 pund, men måtte først skifte ut et element i bildet – Nipper lytter nemlig ikke til Berliners grammofon, men til Edisons fonograf! Det ble en kjempesuksess og grammofonselskapet besluttet å gi Barraud en årlig sum på 250 pund. Det ble den beste forretningen kunstneren noen gang hadde gjort - og det ble musikkhistoriens mest kjente varemerke. Det



eksisterer fortsatt – og i dag er det over 400 His Master's Voice-butikker rundt om i verden.



UT PÅ TUR: På 1920-tallet kom reisegrammofonen som har høyteren innebygget i kassen. Denne His Master's Voice-modellen fra 1924 er ekstra fin så her må antagelig ny eier ut med 18.000 til 25.000 kroner.

Jukeboksen

Den 23. november 1889 regnes som jukeboksens offisielle fødselsdag. Da ble den første fonografen med myntinnkast demonstrert i restauranten Palais Royal i San Fransisco. Louis Glass regnes som oppfinneren, men mange hevder at det var Thomas Edisons «talende maskin» fra 1877 og hans fonograf med myntinnkast som var basis for jukeboks-konseptet. På slutten av 60-tallet gikk jukeboksen av mote, mange ble kastet eller solgt for en billig penge. Nå er retro og nostalgi in - så prisene er på full fart oppover. I USA betaler man flere hundre tusen kroner for en jukeboks fra 30- og 40-tallet.

SJELDEN ANLEDNING: En Wurlitzer jukeboks modell 1100 fra 1947. Den er fra «The Golden Age»-serien designet av Paul M Fuller. Han regnes som den mest betydningsfulle formgiver av jukebokser. Denne modellen har mahognyfinert kabinet, krom og lys. I tillegg til jukeboksen får kjøper mange 78-rockeplater, noen med Elvis. Forhåndsvurderingen er på 40.000 til 60.000 kroner.



Spilledåser, lirekasser, fonografer, grammofoner, en jukeboks og andre mekaniske innretninger med og uten musikk går under hammeren hos Christie's i London neste uke. Prisene varierer fra et par hundrelapper til over 3 millioner kroner.

Mekanikk og musikk

På grunn av stadig svekkende hørsel trakk han seg imidlertid tilbake, og Graham Bell fortsatte utviklingen og erstattet tinnfolierullen med en voksrull som opptaksmedium. Men Edison ville ikke helt gi seg og kom i 1888 tilbake med en ny prototype, en fonograf med batteridrevet vokssylinder.

Noen år senere utviklet tyskamerikaneren Emile Berliner en roterende skive av skjellakk som gjenga lyden ved hjelp av en stift. Hastigheten var 78 omdreininger pr. minutt, og 78-platen var et faktum. Han oppfant også en teknikk for å kopiere disse platene maskinelt. I 1897 startet Emile Berliner selskapet National Gramophone Company som hadde en eventyrlig oppblomstring - mye takket være markedsføringen med His Master's Voice som varemerke.



PARFYME: En meget sjelden «parfyme-spray-pistol» i gull og emalje dekorert med perler. Den er laget i Sveits i 1805 av Moulinie et Bautte eller Bautte et Moynier. Lotusblomsten ytterst på pipen åpner seg når man trykker på avtrekkeren og slipper ut parfymeduft. Den skal ha tilhørt Kong Farouks samling - prisvurderingen er på 2,5 til 3 millioner kroner.

ØKENDE INTERESSE: En Edison fonograf med tilhørende bærbar kasse og 15 voksruller har en vurdering på 3.700 til 5.000 kroner. Gamle fonografer og grammofoner er fortsatt billige, men interessen er økende, det samme gjelder stenkaker og vinyl.



MUSIKALSK KNIV: En spesiell, liten foldekniv i gull og emalje laget i Sveits i 1810. Når den foldes ut spiller den musikk i 16 sekunder. Man regner med at den vil klubbes på nærmere 400.000 kroner.

TUT OG KJØR: En Zonophone tutgrammofon fra ca. 1913. Den har en forhåndsvurdering på 4.300 til 5.600 kroner.